

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО БАЗИСУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**FORMATION OF THE CONCEPT OF CONTINUOUS DEVELOPMENT AS A REGULATORY AND LEGAL BASIS FOR THE FORMATION OF REGIONAL ENVIRONMENTAL POLICY**

Жадан Є.В., к.держ.упр.,
докторант кафедри публічного права та приватного права
Університет митної справи та фінансів

Автором визначено, що метою статті є встановлення особливостей формування Концепції Сталого розвитку як нормативно-правового базису для формування регіональної екологічної політики. Автором використано такі методи наукового пізнання, як метод синтезу, метод індукції, історико-правовий метод, структурно-логічний метод. Автором зроблено висновок, що цілі Сталого розвитку України до 2030 року стали стратегічною моделлю розвитку держави та суспільства. Складовими елементами розуміння сутності моделі розвитку держави і суспільства в Україні є такі: формування світоглядної парадигми, що вказує на те, що визначені цілі та принципи розвитку відповідають сучасним поглядам на сталість та ураховують взаємозв'язок економічних, соціальних та екологічних аспектів; досягнення балансу між економічним, соціальним та екологічним розвитком, що вимагає досягнення оптимального співвідношення між рівнем виробництва, соціального становлення суспільства та рівнем сприятливості довкілля задля досягнення гармонійного розвитку всіх сфер суспільства; забезпечення національних інтересів та виконання міжнародних зобов'язань; трансформація економічної діяльності, що базується на виділенні необхідності трансформації економічної діяльності з урахуванням принципів «зеленої економіки», що свідчить про орієнтацію на екологічну сталість; побудова мирного та безпечного суспільства, що вимагає визначення мети створення соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями; партнерство різних секторів, в тому числі побудови державно-соціального партнерства, що є відображенням важливості партнерства між державними органами, бізнесом, наукою, освітою та громадянським суспільством для досягнення цілей сталого розвитку; децентралізація та ефективність регіональної політики; збереження культурних цінностей.

Ключові слова: взаємодія, децентралізація, ефективність, нормативно-правове регулювання, регіональна екологічна політика.

The author determined that the purpose of the article is to establish the features of the formation of the Concept of Sustainable Development as a regulatory and legal basis for the formation of regional environmental policy. The author used such methods of scientific knowledge as the method of synthesis, the method of induction, the historical and legal method, and the structural and logical method. The author concluded that the goals of Sustainable Development of Ukraine by 2030 have become a strategic model for the development of the state and society. The components of understanding the essence of the development model of the state and society in Ukraine are: the formation of a worldview paradigm, which indicates that certain goals and principles of development meet modern views on constancy and take into account the interrelation of economic, social and environmental aspects; achieving a balance between economic, social and environmental development, which requires achieving an optimal balance between the level of production, social development of society and the level of environmental friendliness in order to achieve the harmonious development of all spheres of society; ensuring national interests and fulfilling international obligations; transformation of economic activity, based on highlighting the need to transform economic activity taking into account the principles of the "green economy", which indicates an orientation towards environmental sustainability; building a peaceful and secure society, requiring the goal of creating a socially cohesive society with good governance and inclusive institutions; partnership of various sectors, including building a state-social partnership, which reflects the importance of partnerships between government agencies, business, science, education and civil society to achieve sustainable development goals; decentralization and effectiveness of regional policy; preservation of cultural values.

Key words: interaction, decentralization, efficiency, legal regulation, regional environmental policy.

Постановка проблеми. Сформована у сучасному світі ідея забезпечення сталого розвитку виходить із розуміння досягнення реалізації принципів гармонійності, збалансованості побудови взаємовідносин людини, суспільства та держави, що вимагає розвитку системи економіки замкненого циклу, запровадження альтернативних джерел енергії, розвитку форм доступу громадськості до здійснення функцій публічного управління та адміністрування в сфері охорони довкілля, забезпечення раціонального використання природних ресурсів [1]. Одним із пріоритетів забезпечення сталого розвитку є запровадження побудови сфери природокористування на засадах екстенсивного виробництва, що має передбачати окрім здобуття корисних властивостей природних ресурсів та об'єктів, створення умов для їх відновлення, запровадження заходів із помірному використанню, а також реалізації механізмів використання альтернативних джерел енергії, прагнення до максимальної переробки відходів тощо.

Стан наукової розробки проблеми. Дослідження проблематики визначення змісту політики Сталого розвитку вимагає звернення не лише до публікацій, здійснених в межах юридичної науки, але і в межах публікацій вчених-економістів, соціологів, екологів та інших комплексних наукових праць. Варто виокремити наукові публікації Є. О. Легези, Ю. О. Легези [2], Н. Ю. Задираки [3], Н. В. Мішиної [4] та ін.. Але при цьому питання форму-

вання та реалізації регіональної екологічної політики на основі ідеї Сталого розвитку не було здійснено, що визначає актуальність даного дослідження.

Метою статті є встановлення особливостей формування Концепції Сталого розвитку як нормативно-правового базису для формування регіональної екологічної політики.

Виклад основного матеріалу. Ідея сталого розвитку почала з'являтися на рівні міжнародних обговорень наприкінці 1970-х років – початку 1980-х рр. Зокрема, одним із стратегічних документів, де започатковано формування стратегії сталого року є Всесвітня стратегія охорони природи (ВСОП), прийнята в 1980 р. [5]. Відповідно до змісту Всесвітньої стратегії охорони природи (ВСОП), прийнята в 1980 р. закріплюються принципи збереження живої природи та її відновлення, дотримання законів побудови природних систем Землі та збереження біологічного різноманіття. Ідеї, закріплені у Всесвітній стратегії охорони природи, у 1992 році були відображені у Конвенції про охорону біологічного різноманіття [6].

Концепція Сталого розвитку закріплюється у таких міжнародних актах, як: Стокгольмська Конференція ООН з питань навколишнього середовища 1972 року [7]; Ріо-де-Жанейрська конференція з охорони довкілля та розвитку [8], де було розроблено та закріплено 27 принципів забезпечення здійснення охорони довкілля (Agenda 21).

Відповідно до змісту звіту із проведеної у Ріо-де-Жанейро конференції з охорони довкілля та розвитку [8] визначено, що принципами Сталого розвитку є: визнання людини найвищою соціальною цінністю, що вимагає від держави створення сприятливого безпечного довкілля для її розвитку; використання природних ресурсів, що розташовані в межах території держави, регулюється на засадах національного суверенітету, і має відповідати вимогам задоволення потреб як сучасної генерації, так і прийдешньої; забезпечення сталості розвитку має визнаватися як пріоритетна першочергова потреба функціонування суспільства; глобалізація процесів із охорони НПС; обмін науково-технічними знаннями задля посилення розробки, адаптації, розповсюдження та передачі технологій, включаючи нові та інноваційні технології, що здатні задовольнити потреби екологізації виробництва; створення механізму здійснення функції громадського контролю та доступу до публічної екологічної інформації; екологізація національного законодавства; запровадження побудови системи оподаткування господарської діяльності на засадах поєднання заходів економічного стимулювання із запровадження екологічно сприятливих виробництв; проведення оцінки впливу на навколишнє середовище як інструменту публічного адміністрування у сфері охорони довкілля; збереження прав на територіальне розміщення націй та національностей відповідно до історії їх походження; недопустимість військової агресії, що створює загрозу життю та здоров'ю людини, а також екологічній безпеці держави. Очевидно, що не всі проголошені у Ріо-де-Жанейро принципи вдалось реалізувати, але при цьому варто зазначити, що певний рівень ефективності діяльності держав відбуваються [8].

Формування ідеї сталого розвитку відбувалось шляхом ухвалення ряду міжнародних актів та проведення міжнародних самітів і конференцій, зокрема, таким є Київський протокол 1997 року, ухвалений на конференції ООН зі зміни клімату [9].

Наступною важливою подією у процесах формування концепції сталого розвитку та її нормативного закріплення стала конференція, проведена у 2021 році в м. Глазго, де було ухвалено цілі Сталого розвитку країн світу – The 2030 Agenda for Sustainable Development [10]. Варто зазначити, що застосування категорії «сталий розвиток» дещо не відповідає перекладу з мови оригіналу, де має назву «*sustainable development*», що більш точно перекладається як «триваючий розвиток». В межах наукових публікацій триваючою є дискусія щодо розуміння змісту категорії «сталий розвиток».

З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, І. М. Каменська зазначили, що сталий розвиток має розглядатися як функціонування окремої адміністративно-територіальної одиниці на засадах гармонізації факторів виробництва та сприяння забезпечення якості життя теперішніх і прийдешніх поколінь людства в умовах охорони природного та антропогенного довкілля [11, с. 8–9].

Ряд вчених наголошують на необхідності розуміння категорії «*sustainable development*» як збалансований розвиток, що вимагає поєднання як потреб екологічного балансу, так і соціально-економічної розвитку та задоволення потреб населення [11, с. 41].

На виконання вимог Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1 було ухвалено Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 [12], де проголошуються цілі Сталого розвитку до 2030 року. Адаптація щодо їх реалізації відбулася у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [13].

Відповідно до змісту Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 визначено такі цілі Сталого розвитку, як: «1) подолання бідності; 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільськогосподарства; 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці; 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якості освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх; 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат; 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією; 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх; 8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; 9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям; 10) скорочення нерівності; 11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів; 12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва; 13) життя невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками; 14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку; 15) захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустеленням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття; 16) сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях; 17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку» [12].

Висновок. Таким чином, цілі Сталого розвитку України до 2030 року стали стратегічною моделлю розвитку держави та суспільства. Складовими елементами розуміння сутності моделі розвитку держави і суспільства в Україні є такі: формування світоглядної парадигми, що вказує на те, що визначені цілі та принципи розвитку відповідають сучасним поглядам на сталість та ураховують взаємозв'язок економічних, соціальних та екологічних аспектів; досягнення балансу між економічним, соціальним та екологічним розвитком, що вимагає досягнення оптимального співвідношення між рівнем виробництва, соціального становлення суспільства та рівнем сприятливості довкілля задля досягнення гармонійного розвитку всіх сфер суспільства; забезпечення національних інтересів та виконання міжнародних зобов'язань; трансформація економічної діяльності, що базується на виділенні необхідності трансформації економічної діяльності з урахуванням принципів «зеленої економіки», що свідчить про орієнтацію на екологічну сталість; побудова мирного та безпечного суспільства, що вимагає визначення мети створення соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями; партнерство різних секторів, в тому числі побудови державно-соціального партнерства, що є відображенням важливості партнерства між державними органами, бізнесом, наукою, освітою та громадянським суспільством для досягнення цілей сталого розвитку; децентралізація та ефективність регіональної політики; збереження культурних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Herman E. Daly. *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*. Boston, Beacon Press, 1996. 253 p.
2. Лєгеа Ю.О., Лєгеа Є.О. Адміністративно-правові засади охорони водних ресурсів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Випуск 2. С. 116–120. URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.19>

3. Задирака Н.Ю. Перспективи впливу особливого адміністративного права на інститут публічного майна. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. Випуск 68. С. 151–157.
4. Mishyna N. Decentralization: European court of human rights' judgements implementation. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. Випуск 32. С. 94–99.
5. International Union for Conservation of Nature (IUCN). URL: <https://www.britannica.com/topic/International-Union-for-Conservation-of-Nature>
6. Конвенції про охорону біологічного різноманіття від 05 червня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text
7. Report of the United Nations Conference on the human environment. Stockholm, June 1972. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/NL7/300/05/PDF/NL730005.pdf?OpenElement>
8. Report of the United Nations Conference on Environment and Development, June 1992. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/55/PDF/N9283655.pdf?OpenElement>
9. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 року. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
10. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/goals>
11. Герасимчук З. В., Вахович І. М., Каменська І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону : монографія. Луцьк, 2006. 220 с.
12. Лісовський С. А., Марушевський Г. Б., Павличенко П. Г., Руденко Л. Г., Тимочко Т. В. Майбутнє, якого ми хочемо: особливості реалізації парадигми сталого (збалансованого) розвитку в Україні. К.: Центр екологічної освіти та інформації. 2012. 60 с.
13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
14. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь. К., 2017. 176 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>